

Vir: Večernji list, utorak, 4.6.2002, Djeca mimo naših očekivanja, novi priručnik za obitelj, vrtić i školu, Karmen Ožbolt

Nadarjeni otroci presegajo meje naših pričakovanj glede običajnega vedenja in pričakovanih sposobnosti za otroke določene starosti. Odraslim okoli sebe povzročajo dodatno skrb že v predšolskem obdobju. Z odraščanjem problemi ne minejo ampak postanejo bolj zapleteni. Nadpovprečne intelektualne zmožnosti se pri nadarjenih dopolnjujejo s posebnimi interesnimi sposobnostmi s področja: matematike, fizike, zemljepisa, biologije, astronomije. Učijo se hitreje in na kvalitativno raznolik način. Kadar jih nekaj zanima, potrebujejo zelo malo pomoči in podpore odraslega, večinoma se učijo samostojno. Odkrivanje novega je vznemirljivo in spodbudno, stalno jih sili, da gredo korak naprej. So vztrajni in delavni, postavljajo si visoke in dolgoročne cilje. Pogosto že zgodaj vedo, kaj bodo v življenju. So ustvarjalni. Pogosto samostojno postavljajo nova pravila na področju, ki ga obvladujejo in nove posebne načine reševanja problemov znotraj interesnega področja. Na marajo inštrukcij iz šaha, ker želijo najti svojo strategijo ali pri glasbi želijo igrati na svoj način. Njihova posebnost se v razvoju kaže kot povečana občutljivost, čustvena nestabilnost in socialna distanca.

So natančni, preveč kritični do sebe in drugih. Slabše se prilagajajo družbenim normam, ravnodušni so do običajev in pravil lepega vedenja.

Nezainteresirani so za podrobnosti, so neorganizirani in neurejeni pri stvareh, ki se jim ne zdijo pomembne. Na neumnosti reagirajo nepotrpežljivo, kar prinaša zrelost in modrost. Napake drugih napadajo brez milosti, tudi kadar gre za odraslega. Ne sprejemajo kritike, če menijo da ni dovolj dobro argumentirana. Kritizirajo odrasle, če opazijo, da so na nekem področju sposobnejši. Med odraslimi niso priljubljeni. Neodvisno mišljenje je pogosto nesprejeto. So uporniški in nenaklonjeni k sodelovanju, spremenljivega razpoloženja. Občutljivi so introvertirani in osamljeni. Imajo šibek stik z vrstniki, raje komunicirajo s starejšimi. Delno zato, ker iščejo bolj spodbudno družbo in delno zato, ker potrebujejo samoto, da bi razvijali svoj talent. Na tak način pridobijo izkušnje, ki so na eni strani ugodnejše in izpolnjujoče, na drugi strani pa boleče, izolirajoče in bolj stresne, kot jih doživljajo običajni otroci.

Ocenjuje se, da ima 20-25% nadarjenih otrok socialne in čustvene težave (2x večje kot med običajnimi vrstniki). Nadarjeni otroci z IQ med 125 in 155 imajo najpogosteje uravnotežena čustva in manj težav pri socialnem prilagajanju. Otroci z IQ večjim od 160 pa so najpogosteje socialno izolirani. Prevladuje mišljenje, da je tako zato, ker imajo inteligenco odraslega in čustva otroka.

Danes nekateri avtorji beležijo zaskrbljujoče pokazatelje, otroci so vse pametnejši po testiranjih IQ, a njihova čustvena inteligenca EQ se znižuje. Zato so večinoma osamljeni, nemirni, nezmožni poslušanja, nervozni in nagnjeni k zaskrbljenosti, impulzivni in bolj agresivni kot pred 30 leti. Zdi se, da je pozornost na gradnji vrednostnega sistema in osebnostnih lastnosti odločilna za bodoče rodove. Starši so lahko nezadovoljni s podporo, ki jim jo namenja družba. Nadarjeni otroci hitreje kot ostali opazijo nedoslednost, dvojna merila, dvojno moralo odraslih, tudi svojih staršev.

Vir: Časopis Mila, 22. svibnja 2002. DAROVITA DJECA U RALJAMA DRUŠTVENE RAVNODUŠNOSTI, Kata Pranić.

Jasna C. Lay: »iz trdno strukturiranih družin izvirajo znanstveniki in nobelovci. Veliki umetniki pogosto izvirajo iz stresnih in nesrečnih družin. Vedno je pomembno, da je družini pomemben otrok kot tak in ne njegov uspeh.«

Otrok stalno nekaj sprašuje, neobičajno glasno razmišlja in presenetljivo zrelo zaključuje in nova znanja vpija neverjetno hitro... Vse to počne brez prisile, a njegovi radovednosti, mentalnemu in fizičnemu ritemu pogosto težko sledimo. Sprašujemo se, kje smo v vzgoji pogrešili. Nikjer! Otrok je nadarjen. A v našem okolju je pojem nadarjenosti pogosto težko razumljiv in neprepoznan.

Nadarjen otrok se rodi s potencialom in spodbuja starše in ne oni njega. Če to poskušajo se zgoditi, da takoj ko popusti njihov nadzor nad njim, se vrne na svoj nivo. Staršem nadarjenih otrok je izjemno zahtevno spremljati svojega otroka v razvoju. Potencialno nadarjenih otrok je v populaciji 15 – 20% a se izgubijo zaradi neugodnih pogojev. Visoko nadarjenih je 3-5%. Ti otroci se ne prilagodijo našim običajnim pričakovanjem, niti glede vedenja in ne glede uspeha kasneje v šoli. Raziskave kažejo, da imajo največje težave pri socialnem prilagajanju. Telesno in čustveno so otroci a mentalno odrasli.

Redko se govori o splošni nadarjenosti. Otroci so najpogosteje nadarjeni na področju jezika in naravoslovnih znanosti. Mnogi imajo slabši učni uspeh, ker program ni prilagojen njihovim zmožnostim. Nadarjeni otroci imajo pogosto posebne osebne lastnosti: probleme bi morali reševati samostojno in pod nadzorom mentorja. Ne zadostuje le sprememba programa ampak poglobitev in širitev znanja.

Zgrešeno je mišljenje, da nadarjeni izhajajo le iz družin, kjer so starši visoko izobraženi. Starši ne potrebujejo izobrazbe, da bi nadarjen otrok napredoval. Otrok potrebuje le stabilno družino, strukturirano okolje in staršem je pomemben otrok kot tak in ne njegov uspeh. Potrebujejo toplo družinsko okolje.

Nadarjeni otroci so najpogosteje prvorojenci, vse je usmerjeno v njihov talent ob stabilnem, toplem in emocionalno podpornem družinskem okolju. Pomembno je da družina prepozna njegove zmožnosti in mu omogoči razvoj. Nikoli ni dovolj zgodaj, najučinkovitejše je odkriti nadarjenega otroka že v predšolskem obdobju. V zahodnem svetu starše izobražujejo, kako spremljati otrokov razvoj od rojstva dalje.

Posvet PF 27.1.2012, Vloga šolskega psihologa pri prepoznavanju in obravnavi rizičnih skupin nadarjenih učencev, Lidija Magajna in Jasna Božič, str. 30.

Čimbolj je nadarjen otrok, tem večja je potreba po zgodnjem odkrivanju. Študija M. Gross (2006) 60 avstralskih mlajših oseb z IQ nad 160 – odklanjanje vrstnikov – posledično zavestno funkcioniranje pod svojimi zmožnostmi, za doseganje večje socialne sprejetosti se odločajo za storilnostno podpovprečnost in manjšo šolsko uspešnost.

Diferenciacija med lažje, zmerno, visoko in izjemno visoko nadarjenimi – razlike med ravnmi nadarjenosti so redko prepoznane.

Str. 32,33

Baum in Owen (1988) sta v svoji študiji ugotovila, da kaže 36% učencev, ki so jih šolski svetovalni delavci identificirali kot učence s splošnimi učnimi težavami, tudi vedenja, povezana z nadarjenostjo. Pogosto neopažene so tri skupine dvojno izjemnih otrok:

1. Okolje opaža njihovo nadarjenost, dobre zmožnosti razumevanja zapletenih idej, poglobljeno znanje na določenih interesnih področjih ter nadpovprečne zmožnosti abstraktnega mišljenja in logičnega sklepanja. Pomanjkanje napredka pri osvajanju tipično šolskih veščin: branja, pisanja, računanja, mehničnega pomnjenja, obvladovanja postopkov... – pripisujejo pomanjkanju motivacije, slabim učnim navadam, lenobi – ne prepoznajo specif. kognitivnih primanjkljajev.
2. Okolje prepoznava otroka kot učenca s specifičnimi učnimi težavami, ne prepoznava pa njegove nadarjenosti, prilagoditve se osredotočajo na primanjkljaje, ni predviden načrt za razvijanje prisotnih izjemnih potencialov.
3. Največja je skupina tistih učencev pri katerih se izjemne sposobnosti in kognitivne motnje medsebojno zakrivajo. Zaradi različnih načinov kompenziranja se kombinacija navzven kaže kot povprečno izvajanje in ostajajo neopaženi tako visoki potenciali kot specifične težave.

Reis, Neu in McGuire (1995) prepoznavajo značilnosti, ki izhajajo iz edinstvene in zapletene interakcije zmožnosti in težav dvojno izjemne skupine. Značilnosti odražajo nadarjenost in oviro, da bi jo okolje prepoznalo:

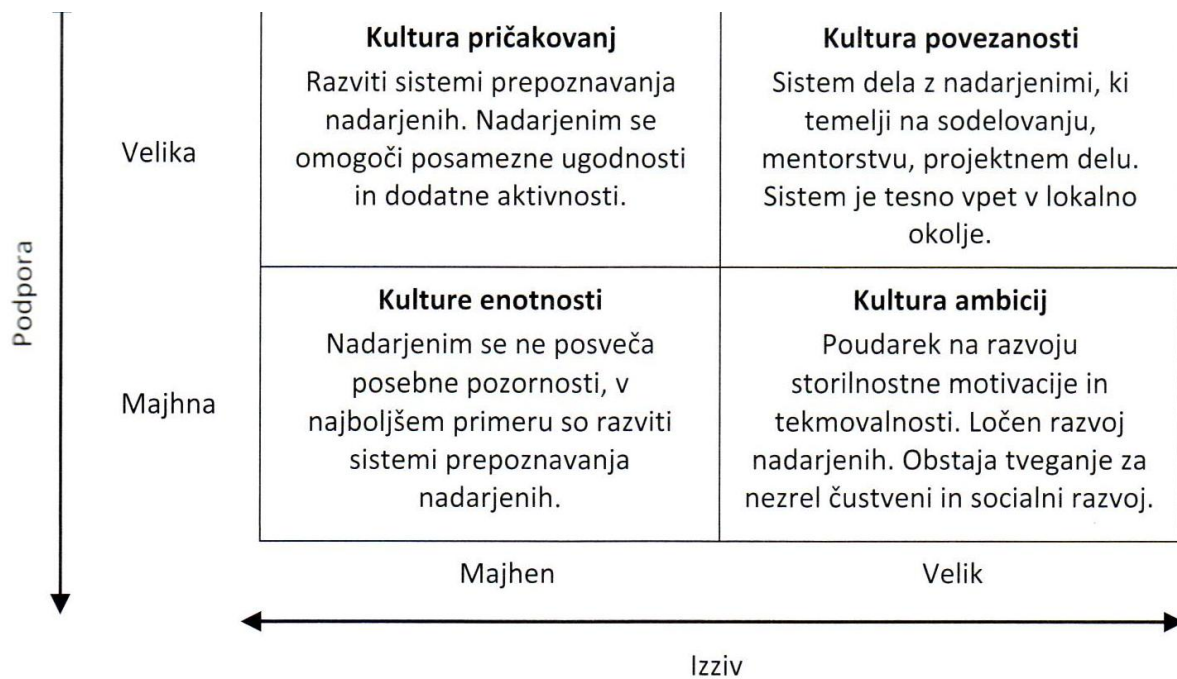
- Frustracija ob nezmožnosti obvladovanja veščin – čustva nezadovoljstva, jeza, trma – nagnjenost k nasprotovanju.
- Perfekcionizem, nerealna pričakovanja glede lastnega izvajanja ali rezultatov.
- Prekomerna občutljivost na neuspeh (vedenje izogibanja, anksioznost).
- Naučena neubogljivost (samoučinkovitost).
- Slaba samopodoba in nizko samospoštovanje.
- Splošno pomanjkanje motivacije – še posebej za dosežke.
- Pomanjkanje organizacijskih veščin, nezmožnost dokončati zadolžitve.
- Pomanjkanje socialnih veščin.
- Moteče vedenje (agresivnost ali pretirano obrambno vedenje).

Posvet PF 27.1.2012, Smo psihologi (edini) kompetentni za identifikacijo nadarjenih, Dušica Boben, str. 63.

WPPSI – III test inteligentnosti za predšolske otroke bo v Sloveniji izšel letos. Ima dve obliki: za mlajše otroke (2,5 do 4 leta – 4 podtesti), za starejše otroke (od 4. Do 7 leta in 3 mesece – 7 podtestov). Tretja izdaja je izboljšana, dobro poudarja abstraktno mišljenje, kombinacija besednih in nebesednih nalog, prijazen otrokom.

Posvet PF 27.1.2012, Nadarjenost in talenti – pogled psihologije dela in organizacij na delo z nadarjenimi, Blanka Tacer, Jože Sambt, Mitja Ruizzier, str. 83.

Raziskovalci v sodobni literaturi navajajo, da nadarjeni za svoj razvoj potrebujejo predvsem ustrezne izzive. Delo z nadarjenimi z vidika podpore in izziva:

lika 2. Delo z nadarjenimi z vidika podpore in izziva.

Kultura enotnosti predvideva razmeroma enak razvoj otrok, zato se z nadarjenimi posebej ne ukvarja. Kultura pričakovanj nadarjene prepoznava kot posebno skupino od katere se pričakuje nadpovprečne rezultate, nudi jim ugodnosti in dodatne izzive. Kultura ambicij gradi na izzivih, nadarjene prepoznava kot posebno skupino, ki jo vzgaja z delovno obremenitvijo.